

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Școala doctorală de Științe Socio-Umane

TEZĂ DE DOCTORAT

Rezumat

CONSTELAȚII SIMBOLICE ÎN OPERA ANEI BLANDIANA.

PERSPECTIVĂ MITOCRITICĂ

Doctorand,

Kițu Daniel

Președinte

Prof univ.dr. Nicoleta Ifrim

Conducător științific,

Prof univ.dr. Eugenia Simona Antofi

Referenți științifici

Prof univ.dr. Mircea A. Diaconu

Prof univ.dr. Iulian Boldea

Prof. univ. dr. Doinița Marcela Milea

Seria: U 2 : Filologie-Română nr. 24

GALAȚI

2020

CUPRINS

Introducere	5
1. Considerații teoretice. Mitocritica – conceptualizări și instrumentar metodologic	18
1.1. Mitocritica. Teorii, concepte și perspective critice asupra textului literar	19
1.2. Gilbert Durand. <i>Structurile antropologice ale imaginarului</i> – model de abordare mitocritică a textelor literare	29
2. Activitatea de creație a Anei Blandiana. Periodizare și specificitate estetică	40
3. Creația literară a Anei Blandiana din perspectiva receptării critice	50
3.1. Câteva contextualizări necesare	50
3.2. Receptarea critică a creației Anei Blandiana	58
3.2.1. Evanescența lirică și plenitudinea naturistă, nimbul modelului blagian	58
3.2.2. Dimensiunea tragicului și a metafizicului	60
3.2.2.1. Fiorul fragilității ființei – <i>Călcâiul vulnerabil. A treia taină</i>	60
3.2.2.2. Eufemizarea Erosului, ispita <i>Hypnos</i> -ului, <i>Octombrie, Noiembrie, Decembrie, Somnul din somn</i>	63
3.2.2.3. Alienarea naturii arcadice – <i>Ochiul de greier</i>	66
3.2.2.4. <i>Stea de pradă</i>	67
3.2.3. Ultimul segment al traiectului liric al Anei Blandiana (1990 – 2016)	70
3.2.4. Proza	75
3.2.4.1. Dimensiunea fantasticului în proza Anei Blandiana	79
3.2.4.2. Nivelul parabolei epice – <i>Sertarul cu aplauze</i>	83
4. Ana Blandiana – Simbolismul diurn al imaginarului	88
4.1. Constelațiile simbolice ale imaginarului diurn în lirica Anei Blandiana	88
4.1.1. Metafizica purității – <i>Persoana întâia plural</i>	90
4.1.2. Imaginarul dihotomic în poezia Anei Blandiana	91
4.1.3. Imaginarul schemei catamorfice	93
4.1.4. Simbolismul spectacular	96
4.1.5. Angelicul – imaginarul diurn al poetului	101
4.1.5.1. Îngerul și dimensiunea purificatoare a existenței	102
4.1.5.2. Degradarea atributelor angelicului	104
4.2. Dimensiunea simbolismului diurn al imaginarului în proza Anei Blandiana	108
4.2.1. Imaginarul toposului dihotomic în proza Anei Blandiana	109
4.2.1.1. Maniheismul Sacru – Profan – <i>Lecția de teatru</i>	110
4.2.1.2. Triada spațială, semnul maniheismului Sacru – Profan, <i>Iarna. Capela cu fluturi</i>	114
4.2.1.3. Imaginarul schizomorf în <i>Primăvara. Dragii sperietori</i>	120
4.2.1.4. Sensul redimensionării umane, engrama libertății, toposul carceral, <i>Ieșirea</i>	125
4.2.2. Constelații simbolice în parabola distopică	133
4.2.2.1. Constelația simbolică teriomorfă, schema însuflețitului, <i>Iarna. Capela cu fluturi</i>	133

4.2.2.2.	Constelația simbolică ascensională, pasăre-cuib-aripă-scară, <i>La țară.....</i>	138
4.2.2.3.	<i>Scara</i> – exercițiul <i>ascensus</i> -ului, <i>Iarna. Capela cu fluturi, Toamna. Amintiri din copilărie</i>	142
4.2.3.	Stimfalizarea apei – <i>Reportaj</i>	144
4.2.4.	Regimul antitezei, <i>Vara. Orașul topit</i>	151
4.2.5.	Meandrele dimensiunii distopice	154
4.2.5.1.	<i>Sertarul cu aplauze</i> – toposul dihotomic	154
4.2.5.2.	Omogenitatea absurdă a toposului schizomorf, <i>Sertarul cu aplauze</i>	161
4.2.5.3.	Simbolismul actului gratuit în contextul epic al parabolei distopice, <i>Imitație de coșmar</i>	169
5.	Ana Blandiana – simbolismul nocturn al imaginarului	174
5.1.	Dimensiunea nocturnă a imaginii în poezia Anei Blandiana	174
5.1.1.	Conversiunea catamorfismului în regim simbolic al coborârii	176
5.1.2.	Complexul claustromorf	180
5.1.2.1.	Oul	181
5.1.2.2.	Crisalida și reflexul izomorf al cochiliei	182
5.1.2.3.	Casa – engrama închiderii, a intimității	184
5.1.3.	Imaginarul eufemizării	186
5.1.3.1.	Schema eufemizării thanatice	186
5.1.3.2.	Schema eufemizării erotice	189
5.1.4.	Simbolismul acvatic	192
5.2.	Dimensiunea nocturnă a imaginii în proza Anei Blandiana	194
5.2.1.	Angelicul	195
5.2.1.1.	Epifania angelică – <i>Misiune imposibilă</i>	195
5.2.1.2.	Angelicul, o perspectivă claustromorfă, <i>Rochia de înger</i>	200
5.2.2.	Imaginarul insular	201
5.2.2.1.	<i>Proiecte de trecut</i> – dimensiunea metamorfică a mitemului insular	202
5.2.2.2.	Imaginarul simbolic al insulei paradiziace, <i>Sertarul cu aplauze</i>	208
5.2.3.	Constelația simbolică a labirintului inițiativ	210
5.2.3.1.	Traseul labirintic, <i>Toamna. Amintiri din copilărie</i>	210
5.2.3.2.	Labirintul procustizant, <i>Sertarul cu aplauze</i>	218
5.2.4.	Complexul simbolic al spațiului distopic	223
	Concluzii	227
	Bibliografie	232
I	Corpusul operei	232
	Poezia	232
	Eseistica	232
	Proza	233
II	Bibliografie generală	233
	II.a. În volume	233
	II.b. În periodice	236
III	Dicționare și istorii literare	237
IV	Bibliografie critică de specialitate	238
V	Studii proprii	240
VI	Sitografie	240

CONSTELAȚII SIMBOLICE ÎN OPERA ANEI BLANDIANA. PERSPECTIVĂ MITOCRITICĂ

Rezumat

Cuvinte-cheie: *Ana Blandiana, Gilbert Durand, Regim diurn, Regim nocturn, mitocritică, constelație simbolică, traseu antropologic, arhetip, mit, mitem, redundanță, maniheism, imaginar schizomorf, sinteză, ascensus-descensus, simbolism spectacular, eufemizare, intimism, distopie, labirint*

Cercetarea creației Anei Blandiana a avut în vedere, în exclusivitate, faptul literar, specificitatea estetică sau intransigența morală, Criticii literari care s-au aplecat asupra fenomenului literar blandian au evidențiat capacitatea de metaforizare și de esențializare a discursului liric, fantasticul insolit al epicii, firescul și adevărul eseisticii.

Analiza noastră și-a propus abordarea acelor zone ale poeziei și ale prozei care pot scoate la lumină o altă perspectivă asupra imaginarului Anei Blandiana. Din această cauză, am lăsat în urmă relevarea metaforicului și a simbolicului în sine, ca esență literară, și am optat pentru iluminarea discursului liric sau epic din perspectiva unei analize în care să ne raportăm la mitic, la arhetipal.

În consecință, un important punct de reper în studiul de față l-a reprezentat *grila de interpretare mitocritică*, fundamentată de Gilbert Durand în lucrarea *Structurile antropologice ale imaginarului*¹ și dezvoltată, apoi, în lucrările *Figuri mitice și chipuri ale operei – de la mitocritică la mitanaliză*² și *Introducere în mitodologie*³.

Structurile antropologice ale imaginarului este un eseu dedicat cercetării *imaginarului*, din perspectivă antropologică, și reprezintă un vast demers analitic, evidențiind o grilă mitico-simbolică de factură duală, propusă pentru interpretarea creației literare. Cele două căi de interpretare mitic-arhetipală pe care le avansează Gilbert Durand poartă denumirea de *regim* și se raportează la conceptul de *imaginar*. Am avut, astfel, în vedere, atât la nivelul poeziei cât și la cel al prozei, *Regimul diurn al imaginarului* și *Regimul nocturn al imaginii*. *Regimul diurn* este definit de Durand sub semnul *verticalizării*, al simbolismului *spectacular* și al *antitezei*, celălalt, *Regimul nocturn* este

¹ Gilbert Durand, *Structurile antropologice ale imaginarului*, Ed. Univers, București, 1977.

² Gilbert Durand, *Figuri mitice și chipuri ale operei – de la mitocritică la mitanaliză*, Ed. Nemira, București, 1998.

³ Gilbert Durand, *Introducere în mitodologie*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2004.

marcat de schema *descensus*-ului, asociată permanent constelației simbolice a intimității și *schemei eufemizării*. Primul regim evocă o tensiune permanentă la nivelul subiectului literar, în vreme ce al doilea este menit să dilueze acest maniheism, să îl transforme într-o reverie a odihnei, a retragerii, a somnului.

Orice decor mitic, fie că articulează *regimul diurn* sau *regimul nocturn* al imaginarului, se constituie din *constelații simbolice*, adică rețele de simboluri, conexate între ele, prin semnificații și *patternuri* specifice. În felul acesta, am plasat creația poetei și a scriitoarei într-un dublu orizont, cel al *constelării simbolice* și cel *mitocritic*. Prin urmare, am văzut cum anumite simboluri definesc tipuri de *redundanțe*, care se regăsesc la nivelul unor *miteme*, iar acestea, la rândul lor, se conjugă semantic, la nivelul unor *mituri* definitorii pentru *imaginarul* Anei Blandiana.

Caracterul novator al cercetării a constat în abordarea inedită a simbolurilor și a structurilor mitice din poezia și proza Anei Blandiana. Lucrarea a încercat să propună o grilă de interpretare nouă, nefrecventată de critica literară, cea *mitocritică*, prin identificarea și analiza *redundanțelor* care configurează *mitemul* și a modului cum mitemele articulează marile mituri ce definesc, la rândul lor, anumite *trasee* de semnificație ale faptului literar.

Elementele de noutate aduse de metoda pentru care am optat se raportează la următoarele aspecte:

1. inițierea unui demers nou, de plasare a poeziei și a prozei Anei Blandiana într-o cheie de interpretare *mitocritică*;
2. aducerea în prim-planul analizei a triadei *constelație simbolică – mit – arhetip*;
3. aprofundarea complexității semnificațiilor textului blandian, legat de cele două regimuri ale imaginii, *Regimul diurn* și *Regimul nocturn*;
4. teza nu a fost privită doar prin prisma faptului literar, ci dintr-o perspectivă mobilă, dinspre și către ceea ce unifică nivelurile de comprehensiune a celor două domenii, literarul și miticul.

Perspectiva de cercetare a fost una mitic-arhetipală, iar metoda aplicată a fost cea *mitocritică*, având rolul de a depista principalele *constelații simbolice* prin care sunt articulate *schemele arhetipale* definitorii pentru marile mituri ale creației poetice și în proză a Anei Blandiana.

Putem defini metoda avută în vedere prin intermediul a trei pași importanți care constituie algoritmul de analiză al lucrării de față. Vorbim, în primul rând, despre identificarea temelor literare specifice atât poeziei cât și prozei. În egală măsură, am mers pe gruparea acestora în funcție de cele două regimuri ale imaginii, circumscrise de Durand în *Structurile antropologice ale imaginarului*. În legătură cu fiecare temă, au fost inventariate motivele care, prin redundanța lor, devin semnificative pentru un regim sau celălalt. În al doilea rând, am avut în vedere, prin raportare la universul epicii, analiza „situărilor și a combinațiilor de situații ale personajelor și decorurilor”⁴. În cele din urmă, am

⁴ Idem.

evidențiat diferitele corelații între miturile identificate sau, după termenul utilizat de Durand însuși, *lecțiuni* ale mitului.

De altfel, cercetarea nu a vizat numai nivelul estetic al textului literar, detașat de condiționările mitice și arhetipale, ci a vizat tocmai acele *trasee antropologice* definatorii pentru imaginarul Anei Blandiana. Prin urmare, perspectiva de tip filologic a fost redimensionată de cea *mitocritică*.

Metoda de lucru a presupus și disponerea textelor lirice și epice ale Anei Blandiana, caracteristice pentru cele două tipuri de imaginar, configurate de Gilbert Durand – *Regimul diurn* și *Regimul nocturn* – pe cele două direcții de analiză mitocritică.

Teza de doctorat a fost structurată pe două dimensiuni analitice: una investigând conceptele asimilate demersului simbolic și arhetipal, pornind de la modelul lui Gilbert Durand, cealaltă, de factură strict aplicativă, urmărind adaptarea conceptualizării la direcțiile de forță ale poeziei și prozei Anei Blandiana. La acest nivel, vom avea în vedere marile arhetipuri, constelațiile simbolice și temele imaginarii lirice și epice în creația Anei Blandiana.

Primul capitol al lucrării este intitulat *Considerații teoretice. Mitocritica – conceptualizări și instrumentar metodologic* și se concentrează asupra instrumentarului analitic necesar pentru investigarea operei poetice și epice a Anei Blandiana. Cele două subcapitole care structurează, aici, demersul teoretizant, vor trece în revistă teoriile și conceptele care constituie specificul *girlei mitocritice* și modelul de abordare a textului literar pe care l-a imaginat antropologul francez Gilbert Durand.

Primul subcapitol, *Mitocritica – teorii, concepte și perspective critice asupra textului literar*, se raportează la domeniul *mitocriticii*, ale cărui baze au fost puse chiar de Durand. În primul rând, am definit operatorii necesari analizei. Mai întâi, am circumscris modul de analiză al *mitocriticii*, domeniul de valorizare a *mitului*, văzut de cercetătorul francez ca *sermo mythicus*, adică povestire descriptivă ⁵. Am evidențiat și faptul că modul de a trăi al mitului în labirintul de semne și de simboluri al textului literar se bazează pe *redundanțe*. Durand numește redundanțele *dublări* la nivel diegetic ale firului principal prin ramificații secvențiale care îl nuanțează, îmbogățindu-l simbolologic. Din această perspectivă, operatorul mitic vehiculează ceea ce am descoperit ca fiind un *metalimbaj* ⁶. *Redundanțele*, la rândul lor, prin structurile repetitive simbolice, pe care le definesc, dau naștere *mitemului*, cele mai mici unități semantice din care este alcătuit mitul: „Deci, în miezul mitului ca și al mitocriticii se situează *mitemul* (adică cea mai mică unitate de discurs cu semnificație

⁵ Gilbert Durand, *Introducere în mitologie*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2004, p. 169.

⁶ Jean-Jacques Wunenburger, *Viața imaginilor*, Ed. Cartimpex, Cluj, 1998, p. 23. apud. Roland Barthes, *Mythologie*, Seuil, Points, 1970, p. 200 (trad. rom. de M. Carpov, Institutul European, 1997, pp. 242 – 243).

mitică); acest *atom* mitic este de natură structurală (*arhetipală* în sens junghean, *schematică*, după Gilbert Durand) și conținutul său nu poate fi un *motiv*, o *temă*, un *decor mitic*.⁷

Cel de-al doilea domeniu fundamental este cel al *arhetipologiei*, la nivelul căruia am operat și cu noțiunea de *traseu antropologic*. Acest concept a fost definitiv pentru valorificarea poeziei Anei Blandiana din perspectivă mitocritică, atât prin evidențierea unui sens ascendent al *constelațiilor simbolice*, la nivelul discursului liric, aferent *imaginii diurne*, cât și prin relevarea structurilor sintetice, eufemizante și intimiste, asociate *Regimului nocturn* al imaginarului poetic. Am relevat, în acest mod, faptul că textul literar dezvăluie o rețea de conectori mitemici și simbolici esențiali pentru descoperirea constelațiilor simbolice prin care se valorifică *arhetipurile*.

Un alt element important, în ceea ce privește dinamica structurală a mitului, este marcat prin legătura acestuia cu simbolul. Practic, mitul este cel care contextualizează simbolurile și le conferă relief artistic, ficțional, dacă ne referim la literatură. Pentru Durand, prin urmare, mitul poate fi definit ca o „diseminare diacronică de secvențe dramatice și simboluri, sistem ultim, asimptotic de integrare a antagonismelor...”⁸.

Cel de-al doilea subcapitol, *Gilbert Durand. Structurile antropologice ale imaginarului – model de abordare mitocritică a textelor literare*, a prezentat axele analitice ale cărții lui Gilbert Durand, de la care a pornit și studiul nostru.

Scopul cercetării, în cazul arhetipologiei antropologice, a fost de a identifica acele constelații care atrag imaginile în jurul unor paradigme organizatorice. Axa demersului analitic al lui Gilbert Durand s-a fundamentat pe bipartiția celor două *Regimuri* anterior menționate, unul ținând constanta *diurnă*, celălalt, constanta *nocturnă*.

Conceptul de *Regim* este definit de Durand ca o structură mai generală. *Regimul* este alcătuit din grupări de structuri învecinate care îl definesc. Antropologul francez configurează structurile drept modele ale reprezentărilor imaginare, grupate în jurul unor scheme originare. Structura conferă semnificație unui grupaj de imagini și ea este cea care, considera Durand, este capabilă să se grupeze în structura mai generală, numită *Regim*. Acest concept reprezintă, de fapt, capătul teoretizant al unui întreg lanț terminologic esențializat, care include: *schema*, *arhetipul*, *simbolul*, *mitul*, *structura* și, în cele din urmă, *regimul*.

Analiza operei Anei Blandiana s-a realizat tocmai din perspectiva acestei arhitecturi mitic-antropologice a Regimului imaginarului, fundament al aplicării grilei mitocritice asupra celor două dimensiuni literare, poezia și proza.

Prin intermediul *Regimului diurn* am urmărit întreaga simbolistică prin care sunt constelate dimensiunile *ascensus*-ului și ale purificării. Pe linia lui Durand, am identificat, legat de acest *regim*,

⁷ Gilbert Durand, *Figuri mitice și chipuri ale operei – de la mitocritică la mitanaliză*, Ed. Nemira, București, 1997, p. 303.

⁸ *Ibidem.*, p. 27.

trei tipuri de *constelație simbolică*: cea din sfera htoniană, constelația nocturnă și cea *catamorfă*. La Blandiana, spre exemplu, am putut observa cum *catamorfismul* este particularizat, la nivelul discursului liric prin imaginea desacralizării unui arhetip și anume cel angelic. O altă componentă importantă a *Regimului diurn al imaginarului* a apărut prin seria constelației simbolice *ascensionale*, configurată prin *verticalitate*, *aripă* și *înger*, apoi prin *simbolismul spectacular*, reprezentat de *botez*, de lumina solară sau de ambivalența ignică. Toate aceste aspecte s-au regăsit atât în poezia cât și în proza Anei Blandiana.

Regimul nocturn al imaginarului a apărut definit sub semnul *conversiunii* și al *eufemismului*. În egală măsură, am identificat, în creația Anei Blandiana, textele prin care se relevă o *dialectică a întoarcerii*⁹.

Dinamica *Regimului nocturn al imaginilor* a inclus, mai întâi, constelații ale *conversiunii* și, în al doilea rând, o întregă mecanică a *eufemizării*, atingând chiar practica *antifrazei*. Acești trei poli ai analizei lui Gilbert Durand au interesat și investigarea imaginarului nocturn al liricii Anei Blandiana. Acest regim mizează pe înlocuirea *catamorfismului* cu *reveriile coborârii*, cu *imaginarul intimității*. *Regimul nocturn* apare, la Ana Blandiana, ca unul eminent *catabasic*. Această dimensiune a imaginarului nu este străină de traiectul labirintic al întoarcerii către un centru promițând o redimensionare ontologică.

În esență, acest capitol teoretizant, dedicat investigării instrumentarului analitic, a configurat cele două direcții de cercetare a operei Anei Blandiana, de la simbolismul antitetetic al *imaginarului diurn*, la cel sintetizator al celui *nocturn*.

Al doilea capitol al tezei, intitulat *Activitatea de creație a Anei Blandiana. Periodizare și specificitate estetică*, a avut în vedere o identificarea principalelor perioade creatoare și o relevare a specificului fiecăreia.

Am identificat o etapă a debutului, cu ciclul de versuri *Persoana întâia plural* (1964), marcat de efuziunea primei vârste poetice și de simbolismul evanescent și *spectacular*.

Titlurile de poezii din această perioadă – *Copilărie*, *Descântec de ploaie*, *Mândrie*, *Dans în ploaie* – le-am găsit edificatoare, mai ales pentru dezlănțuirea inițială a vitalității poetei.

A doua perioadă este cea cuprinsă între anii 1966 și 1969, perioada impunerii printre membrii generației anilor '60. Această perioadă este deschisă de volumul *Călcâiul vulnerabil* (1966), edificator pentru o nouă componentă fundamentală din poezia Anei Blandiana, anume aceea a tragicului și a metafizicului. Am relevat un model poetic de tip disociativ, ce reprezintă esența acestui *regim simbolic diurn*, iar constelațiile mitice specifice acestui volum și celui următor au evidențiat intensificarea dinamicii schizomorfe a versurilor.

⁹ Gilbert Durand, *Structurile antropologice ale imaginarului*, Ed. Univers, București, 1977, p. 244.

Celălalt volum ilustrativ pentru această etapă este *A treia taină* (1969), în care am descoperit tonalitatea gravă a discursului liric. Sentimentul alienării devine o dominantă a imaginilor poetice din aceste versuri, generată de o tendință metamorfică vizibil eschatologică. Am identificat, totodată, un prim semn al schimbării zodiei poetice față de volumul debutului în ceea ce privește imaginea hiatusului apărut în interiorul unui binom aparent indestructibil altădată, Eu – Lume.

A treia etapă a periodizării a fost numită etapa maturității poetice (1972 – 1985), marcată, în special de volumul *Octombrie, Noiembrie, Decembrie*, publicat la Editura Cartea Românească, în 1972. Am remarcat o amprentă specifică a erosului blandian, în acest volum, prin imaginea unei iubiri eterizate, situate dincolo de orice determinare senzorială. Amprenta mitului erotic, crescând într-un orizont al sacralității este alimentată, în poeziile acestui volum, de motive lirice specifice: apa, somnul, văzut fie ca evaziune din realul precar, fie ca presentiment thanatic.

Alte două volume sugestive pentru această etapă sunt *Somnul din somn* (1977) și *Ochiul de greier* (1981).

Am observat, înainte de toate, că *Somnul din somn* deplasează interesul cititorului dinspre teritoriul Erosului către cel al lui Hypnos, arhetipul somnului. Acest binom arhetipal va domina mai departe traiectul artistic al poetei.

Am relevat că volumul somnului reduplicat instaurează, în fapt, o dictatură a privirii, care înregistrează oarecum rece, impersonal, o apocaliptică dezlănțuire a regnurilor. Un exemplu edificator, în acest sens, am văzut în versurile din poezia *Ninge cu dușmănie*. Din perspectivă mitocritică, am relevat posibilitatea valorizării unei dimensiuni ontice de tip schizomorf, în sensul în care Blandiana plasează o oglindă a setei de înalt, de sufletesc, în fața acestei lumi aflate într-o tot mai accentuată degradingoladă, ca în textul *Bisericile n-au acoperișuri*¹⁰.

Am identificat, ca o ultimă formă de manifestare a liricului maturității creatoare, volumul *Stea de pradă* (1985). S-a regăsit, aici, mărturia poetică a unei permanente nevoi a cufundării în somn, ca într-o necesară soluție de salvare a spiritului sau a decorporalizării, a eliberării de materia care trădează sufletul poetei.

Un mitem central în acest volum este *ochiul*, devenit mărturia sașietății de aparență, de capcana contingentului și a devenirii. Regnurile, care altădată simbolizau terenul dorinței de metamorfozare a ființei, sunt acum un lest inutil, lipsit de sens. Distincția interioritate – exterioritate este din ce în ce mai vizibilă.¹¹

¹⁰ Ana Blandiana, *Poezii*, Ed. Minerva, București, 1989, pp. 93-94.

¹¹ Ana Blandiana, *op. cit.*, p. 185: „Ochiul meu este/ Un animal/ Care a încetat de mult/ Să mai fie omnivor./ La început/ Se mulțumea cu puțin:/ Câteva crengi, câteva frunze,/ O floare, un fir./ Apoi a trecut la esențe/ Și numai boabele, grăunțele, semințele/ Îi mai stârneau interesul/ Și pofta de snes./ Iar acum refuză pur și simplu/ Să mai înghită ceva,/ Își înțeștează genele ca pe niște dinți/ Înfricoșați de ei înșiși/ Și nu mai acceptă nimic./ Strigând că are tot ce-i trebuie înlăuntru./ Cantități enorme de merinde/ Pe care le devoră cu lăcomie./ Dovadă lacrimile care picură din când în când/ De sub pleoapele închise/ Ca o salivă scăpând indecent și senil...” – *Ochiul meu*.

Apare, pentru prima oară în lirica Anei Blandiana, tema *desacralizării*.

Seria de miteme care se raportează la arhetipul înălțării, al desprinderii de materie sunt, în acest volum, *zborul, pasărea și aripa*.

Poeta apare mereu, aici, copleșită de o permanentă spaimă, semn al disoluției sensurilor, al nevoii eului de-a se regăsi într-un dincolo, pe care deocamdată nu-l întrezărește.

Începând cu 1990 și până în 2016 văd, pe rând, lumina tiparului: *Arhitectura valurilor*, *Soarele de apoi*, *Refluxul sensurilor*, *Patria mea A4* și *Orologiul fără ore*.

O perspectivă importantă am identificat în ceea ce privește transformarea dinamicii catamorfe în *alunecare*, reflex simbolic pe care Durand îl plasează în sfera *imaginarului nocturn*, care privilegiază *eufemizarea*, atenuarea contradicțiilor specifice regimului diurn. Blandiana se regăsește într-un *infern particular*¹² care maculează ireversibil cotidianul și-l disipează, nu doar spațial, ci și temporal. De aici, ipostaza *arhitectului de valuri*¹³, simbol al neputinței de-a mai păstra coerența lumii, tâlcuitor absurd al unor iluzii aflate într-o ciclicitate a nonsensului.

Simbolismul spectacular se reîntoarce în versurile poetei, ilustrat de arhetipul solar, atribut esențial pentru imaginarul plasat în contrapondere față de lumea dizarmonică pe care Blandiana o respinge.

Odată cu *Soarele de apoi*, am observat că versul devine mai reflexiv, interiorizat, fără ostentația vitalistă din etapa debutului. Începe să se remarce un evident minimalism expresiv al discursului liric, tradus în stilizarea uneori sibilinică a versului.

Am constatat, apoi, în volumul următor, *Refluxul sensurilor*, configurarea aceluiași regim al antitezei, care definește, la Durand, *imaginea diurnă*. În egală măsură, am întâlnit versuri ilustrative pentru fantasmale retragerii, ale închiderii și-ale antifrazei care transformă vidul thanatic în promisiune a redimensionării ontice.

Ultima constantă a *imaginarului diurn*, cea a *maniheismului*, a apărut în volumele *Patria mea A4* (2010) și *Orologiul fără ore* (2016). În aceste volume intervine presentimentul morții și acuta receptare a devenirii temporale, semne ale inadecvării ființei poetice la un univers de care se simte tot mai înstrăinată. Unul dintre motivele centrale, în ultimul volum, este cel al *bolii*, ca expresie a căderii în devenire.

Această constelație simbolică boală – devenire – rană definește viziunea poetică într-un volum al ieșirii dintr-un timp care macină, dezorganizează unitatea sufletească.

Un segment important al creației Anei Blandiana este și cel al epicii. Am putut identifica două sectoare ale acestui segment: proza scurtă (1977 – 1982) și cel reprezentat de unicul roman publicat de Ana Blandiana, *Sertarul cu aplauze* (1992).

¹² Ana Blandiana, *Fără nume (I)*, în *Arhitectura valurilor*, Ed. Cartea Românească, București, 1990, p. 33.

¹³ Idem.

Proza scurtă include volumele *Cele patru anotimpuri*¹⁴ și *Proiecte de trecut*¹⁵.

Fiecare text a dezvăluit un mister ascuns în spațiul pe care protagonistul îl explorează, mânată de aceeași fascinație a redescoperirii propriului eu. În *Iarna, Capela cu fluturi*, am întâlnit o biserică părăsită, în altarul căreia catapeteasma era acoperită de-o mare de fluturi, care dădeau senzația unui pericol iminent, amenințând distrugerea lumii. *Primăvara. Dragi sperietori* a înfățișat un cimitir, la marginea unui oraș sugrumat de aplatizarea individualității umane, cimitir în care personajul-narator descoperă capete de copii răsărite pe morminte, mister al purității care înflorește pe tărâmul thanatic. În *Vara. Orașul topit*, apărea fuga de marea copleșită de o solaritate malefică, univers devastat, coșmar al individului care se retrage în somn ca într-un paradis regăsit al sinelui. *Toamna. Amintiri din copilărie* nara o rătăcire printr-un labirint al cărților, dintr-un depozit păzit de-o bătrână spălătoreasă, Cerber estropiat al unei lumi care, paradoxal, deschidea o poartă către lumea copilăriei, veșnicul reînceput.

Din perspectiva mitocritică, am observat că povestea din *Sertarul cu aplauze* evidențiază două aspecte esențiale: contradicția între exterioritatea agresivă și interioritatea spirituală și arhetipul labirintului. Cele două aspecte se raportează la ceea ce Durand a numit *Regim diurn al imaginarului*. Alexandru Șerban rătăcește permanent, în căutarea liniștii, a intimității personale. Spațiile în care se află – apartamentul de bloc, Plaiul, Colonia penitenciară – reprezintă probe existențiale care dovedesc inutilitatea încercării de-a găsi un sens existențial într-o lume privată de sens. Lumea care îl conține pe Alexandru Șerban și-a pierdut coerența și umanitatea. Amprenta metatextuală a romanului apare în final, evidențiind o realitate atroce – adevărul este că într-un asemenea univers, nici literaturizarea nu reprezintă o cale de evadare.

Al treilea capitol al tezei este intitulat *Creația literară a Anei Blandiana din perspectiva receptării critice*. Am formulat, în acest capitol, o serie de contextualizări, necesare pentru a fixa mai precis liniile esențiale care structurează producția sa literară și punctele de interes ale cercetării noastre mitocritice. Am încadrat imaginarul blandian în contextul generației șaizeciste, apoi, pentru ultima etapă de creație, am raportat-o la contextul generației nouăzeciste.

Am pornit radiografierea receptării critice a Anei Blandiana de la ceea ce Hugo Friedrich numea ca fiind *discurs liric disonant*¹⁶. Am continuat cu sublinierea faptului că esența poeziei Anei Blandiana este surprinsă exact și concis de criticul Marian Papahagi, care definește lirismul poetei printr-o formulă unică „aspirând să unească demnitatea îngândurată a eticului cu percepția necoruptă

¹⁴ Ana Blandiana, *Cele patru anotimpuri*, Ed. Albatros, București, 1977.

¹⁵ Ana Blandiana, *Proiecte de trecut*, Ed. Cartea Românească, București, 1982.

¹⁶ Hugo Friedrich, *Structura liricii moderne*, Ed. Univers, București, 1998, p. 12.

și frustră a realului.”¹⁷ În aceeași direcție, Mircea A. Diaconu subliniază faptul că problematica esențială a lirismului blandian, care ar trebui să intereseze critica literară este cea a *ființei*¹⁸.

Critica a evidențiat apariția Anei Blandiana într-un deceniu marcat evident de o renaștere a lirismului, după ani în care dogmatismul comunist impusese o poezie strict discursivă și deliricizantă, lipsită de orice urmă a unei profunzimi ideatice.

Iulian Boldea a sesizat, în acest sens, contextul neomodernist definitiv pentru o generație care a impus pe tabloul literaturii românești *lirismul pur*, de factură subiectivă. Poezia se va desprinde acum de canonul pseudoliterar al ancorării în real și va regăsi fervoarea confesiunii poetice, a redefinirii realului în funcție de rigorile adevăratului reper estetic, *fantezia creatoare*: „În literatura română contemporană, anii '60 sunt marcați, fără îndoială, de o revigorare a lirismului *pur*.”¹⁹

În tabloul receptării critice a creației Anei Blandiana am identificat, mai întâi, evanescența lirică a debutului, despre care Iulian Boldea menționa tendința manifestă de supradimensionare a individuației poetice, semn al influenței blagiene. În al doilea rând, criticii au punctat fiorul fragilității ființei, în volumele *Călcâiul vulnerabil* sau *A treia taină*. Eugen Simion conturează trei teme ale acestei vârste poetice: *cuvântul mistificator*, *radicalitatea morală* și *revelația morții*²⁰. Același critic observa, pertinent, că volumul *Călcâiul vulnerabil* aduce o vizibilă „radicalizare morală a poeziei”²¹.

Dimensiunea *reflexivității* este observată, ca dominantă a volumului *A treia taină* (1976). Pe aceeași linie, Nicolae Manolescu remarcă interiorizarea lirismului Anei Blandiana în același volum și o receptare tot mai febrilă a misterelor vieții: „Și dacă *peisajul* este exclusiv acela *lăuntric*, *moral*, [...] autentică este poezia din *A treia taină* în măsura în care comunică neliniștea sufletului poetei confruntată cu *dilema* sau cu *misterul existenței*, cu *vinovăția*, cu *eroarea* și cu *moartea*”²².

Am punctat apoi schema valorizării critice a volumului *Octombrie, Noiembrie, Decembrie* în cheia *eufemizării Erosului*, subliniind, totodată, prezența liricii *anagogice*²³, care dezvăluie tentația spiritualului și a misticului. Am văzut că un alt motiv poetic fundamental în gândirea artistică a Anei Blandiana, cel al *somnului*, a fost asociat de criticul Lucian Raicu cu cel al *dorinței de „repaus”*, laitmotiv în volumul *Somnul din somn*. Criticul îi găsește acestui vechi motiv rădăcini în lirica românească, urcând până la Mihai Eminescu și Lucian Blaga²⁴. La nivelul acestui segment al

¹⁷ Marian Papahagi, *Cumpănă și semn*, Ed. Cartea Românească, București, 1990, p. 68.

¹⁸ Mircea A. Diaconu, *Ana Blandiana, înainte și după dezmembrarea lui Orfeu*, în rev. „Limba Română”, nr. 9-10, Chișinău, 2011, p. 2: „Critica literară a insistat asupra dezbatelor morale din lirica Anei Blandiana; adevăratul teren pe care ar trebui plasată întreaga ei problematică e unul al ființei.”

¹⁹ Iulian Boldea – *Ana Blandiana. Revelațiile poeziei*, în rev. „Limba română”, Chișinău, nr. 7-8/ 2010, p. 1.

²⁰ *Ibid.*, p. 155.

²¹ Eugen Simion, *Scriitori români de azi, IV*, Ed. Cartea Românească, București, 1989, p. 153.

²² Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2008, p. 1048.

²³ *Eufemizarea Erosului în lirica Anei Blandiana*, analiza noastră, publicată în „Meridian critic”, nr. 1, vol. 28, „Ștefan cel Mare” University of Suceava Press, 2017, p. 364.

²⁴ Lucian Raicu, *Printre contemporani*, Ed. Cartea Românească, București, 1980, p. 124.

parcursului liric semnat Ana Blandiana, criticul Laurențiu Ulici propunea o *examinare lirică a tanaticului*²⁵.

În legătură cu volumul *Ochiul de greier*, am sesizat descoperirea unei lirici a *fenomenalizării inefabilului*²⁶, iar, în ceea ce privește volumul următor, *Stea de pradă* (1985), am văzut descoperirea unor motive poetice semnificative, cum ar fi: *somnul, târziul, friabilitatea timpului. Dimensiunea eschatologică* reprezintă noua constantă adusă de ciclul *Stea de pradă*. Criticul Eugen Negrici utilizează, la acest nivel, conceptul de poezie cu *mediere de sens*²⁷.

Ultimul segment al traiectului liric blandian, care include volumele *Arhitectura valurilor* (1990), *Soarele de apoi* (2000), *Refluxul sensurilor* (2004), *Patria mea A4* (2010) și *Orologiul fără ore* (2016) a fost valorizat de critici importanți precum Nicolae Manolescu, Gheorghe Grigurcu, Mircea A. Diaconu sau Irina Petraș. Am văzut cum Mircea A. Diaconu subliniază „un nou mod de a institui subiectul și de a gândi poezia” în virtutea căruia „seninătatea tragică lasă locul unei puternice stări agonice”²⁸. Dan Cristea, într-un articol din revista *Luceafărul de dimineață*, observa, înainte de toate, continuitatea tematică în versurile volumelor din 2004 și din 2010. Astfel, am relevat că acesta identifică în *Refluxul sensurilor* și *Patria mea A4*, teme mai vechi ale poetei, precum: scrisul (preocupare de ars poetica), *thanatos-ul, fugit irreparabile tempus*, divinitatea, problematica acută a condiției umane.

Legat de volumul *Patria mea A4* s-a vorbit și de amprenta bipolarității, credința – necredința, îngerii și fiarele, binele și răul, dulcele și amarul²⁹. În același sens, al structurării dihotomice a mesajului în acest volum, Iulian Boldea subliniază pendularea eului liric între contingent și transcendent, fiecare plan fiind iluminat artistic de celălalt.

Am văzut că Manolescu identifică și o altă recurență tematică în contextul ideatic al volumului *Orologiul fără ore*, mai precis, *criza de identitate*, iar Emanuela Ilie relevă două *teme identitare* foarte importante: *(des)facerea și ruptura*³⁰. Asociată acestora apare nesfârșita *oboseală a ființei*³¹, o constantă ontologică a lumii timpului căzut pradă absurdului mundan.

În ceea ce privește proza, critica literară sublinia prezența fantasticului, linie de analiză pe care ne-am propus să o depășim în teza noastră. Proza Anei Blandiana a fost situată de exegeza românească între dimensiunea extatică a fantasticului și tribulațiile socialului autohton sub povara

²⁵ Laurențiu Ulici, *Confort Procust*, Ed. Eminescu, București, 1983, p. 146.

²⁶ Dumitru Micu, *Blandiana, poeta, după '89*, (I), în rev. „Nord Literar”, Baia Mare, nr. 2 (93)/ feb. 2011, p. 1.

²⁷ Eugen Negrici, *Introducere în poezia contemporană*, Ed. Cartea Românească, București, 1985: „O poezie de prelucrare a realului de către eul producător...”.

²⁸ Mircea A. Diaconu, *Ana Blandiana, înainte și după dezmembrarea lui Orfeu*, în rev. „Limba română”, Chișinău, nr. 9-10/2011, p.1.

²⁹ Monica Patriche, *Credința ca unica șansă, în viziunea poetei Ana Blandiana*, în rev. „Lumina”, nr. 14/ 2011.

³⁰ Emanuela Ilie, *lucr. cit.*, p. 1: „Aceleași teme identitare se prelungesc, desigur, și în cea mai recentă carte de versuri a Anei Blandiana, *Orologiul fără ore*. Etapele mari ale vieții sunt aici recapitulate, concis și îndurerat, într-o scriitură preocupată să corporalizeze în special (des)facerea și ruptura.

³¹ *Ibid.*

strivitoare a totalitarismului comunist. Fie că vorbim despre Nicolae Manolescu, Mircea Zăciu, Ioan Holban sau Doina Uricariu, proza Anei Blandiana a fost analizată și prin prisma formulei palimpsestului narativ.

Un loc special, în orizontul receptării critice, am sesizat, legat de parabola distopică, formulă creatoare a romanului *Sertarul cu aplauze*. Această amplă creație epică, unică în literatura scriitoarei, este plasată între alte forme tipice pentru creația a ceea ce critica literară a numit *romanele obsedantului deceniu*: antiutopiile, alegoriile și parabolele.³²

Al patrulea capitol al lucrării s-a raportat la *simbolismul diurn al imaginarului* Anei Blandiana. Am identificat, în primul rând, elementele *Regimului diurn* în lirica Anei Blandiana. Am sesizat o constelație simbolică de tip ascendent, o dinamică vitalistă, plină de efuziune adolescentină. Pe linia maniheismului simbolic, am identificat, apoi, în versurile poetei o constantă a *schemei catamorfe*, așa cum numea Durand constelațiile încadrabile în simbolismul *căderii*. Astfel, căderea în mundan, ca formă a desacralizării, a maculării ontice, a devenit leitmotiv odată cu volumul *Călcâiul vulnearabil*. În concepția antropologului și miticianului francez Gilbert Durand, mitul *căderii*, care însoțește invariabil orice schemă catamorfă, este ilustrativ ca „emblemă a păcatelor omenești”³³. Tocmai în această direcție asociază Blandiana unui motiv redundant al operei sale (fie că vorbim despre poezie sau despre proză), și anume *angelicului*, tema decrepitudinii, ca simbol evident al desacralizării. Jocul însuși, cu însemnele sacralității – *mitemul aripilor* îngerului – consfințește acea tendință a Anei Blandiana de a crea un construct imaginar oarecum utopic, opus, evident, distopiei din *Sertarul cu aplauze*, spre exemplu: „Se miră îngerii că nu port aripi/ În felul lor stângaci, nerod;/ Copilăroși, încearcă să-și descheie/ Însemnele puterii de pe omoplați./ Nereușind,/ Se-apleacă supărați/ Și-ncep s-arunce-n mine/ Cu fructe și semințe...”³⁴. Angelicul, prin însuși caracterul său transcendent, instituie *distanța* față de contingent, presupune imaterialitatea și absența Logosului. În același timp trebuie observată și cealaltă caracteristică a *Regimului diurn*, configurarea permanentă a unei antiteze între sacralitatea angelică și constelația simbolică a căderii, a degradării, a maculării și-a suferinței de care poeta caută în permanență să se elibereze.

În textul *Cer sau pământ* (vol. *Stea de pradă*, 1985)³⁵, schema catamorfă dezvăluie o ambiguitate simbolică deliberată a celor două planuri ale poeticului: celestul, sugestie a transcendenței și a ilimitatului, teluricul, sediul perisabilității și-al angoaselor izomorfe acesteia. Blandiana plasează eul poetic, în calitate de intermediar ontic, între cele două dimensiuni.

³² Ruxandra Cesereanu, *Dezintoxicarea creierelor*, în *Concepte și metode în cercetarea imaginarului: dezbaterile Phantasma*, coord. Corin Braga, Ed. Polirom, Iași, 2007, p. 214.

³³ Gilbert Durand, *op. cit.*, p. 140.

³⁴ Ana Blandiana, *Poezii*, Ed. Minerva, București, 1989, p. 59.

³⁵ Ana Blandiana, *Stea de pradă*, în vol. *Poezii*, Ed. Minerva, București, 1989: p. 173.

În cazul schemei catamorfe, ilustrative pentru *regimul diurn al imaginarului*, Blandiana corelează, în versurile sale, arhetipul angelic și cel divin. Am observat această omologare simbolică luând forma simbolismului coborârii în Profan, sau șocanta formă de haruspiciu ³⁶ din imaginea viscerelor îngerului în care eul poetic așteaptă să-și ghicească destinul, în poezia *Cap sau pajură*, din volumul *Patria mea A4*.

De asemenea, pentru analiza versurilor care dezvăluie trăsături ale *Regimului diurn al imaginii*, am avut în vedere și *constelațiile simbolismului spectacular* constituite din mitul *luminii*, un corolar al întregului simbolism ce privește *verticalizarea, constanta ascensională*. În primul rând, am relevat faptul că simbolismul spectacular se află în izomorfism cu *puritatea* sau cu *albul*, ca miteme constitutive. Reveria purității naște, irepresibil, tendința respingerii manifestatului, fie la nivel livresc, fie la nivel ontologic, dat fiind că acesta din urmă atrage după sine *macularea*, adică degradarea fizică și morală, compromisul existențial. Pornind de aici, am putut observa și o antinomie a simbolurilor spectaculare cu o altă constelație simbolică, alcătuită din *cenușă, tăgadă, focul stins* sau *mort*. De aici, am tras concluzia că regimul diurn, în cazul liricii Anei Blandiana, se constituie pe baza *maniheismului puritate – maculare*.

Am descoperit o dialectică de tip *ascensus – descensus*, ilustrată prin constelația simbolică *acvatic – teluric – solar*, un regim al antitezei lumină – întuneric, un contrast între exterioritatea aflată într-un continuu proces de disoluție și interioritatea care conștientizează nevoia evaziunii, a eliberării de leștul mundan.

Imaginarul diurn al prozei se manifestă, mai întâi, prin schemele maniheismului, tipic simbolismului diurn, din povestirea *Lecția de teatru*, unde se configurează antiteza angelic – demonic sau regimul antitezei pe baza căruia este construită întreaga figurație onirică a nuvelei *Vara. Orașul topit*, care culminează cu o perspectivă absolut neașteptată a lichefierii întregii materii.

Am identificat, la nivelul *imaginarului toposului dihotomic*, două constante arhetipale, *arhetipul modelării spațiului*, consonant cu un alt arhetip fundamental, cel al *deplasării*. Am văzut cum primul model arhetipal, caracteristic toposului, susține structura dihotomică a *Regimului diurn*. De fiecare dată apar două lumi, realitatea, în concretul ei cenușiu, deseori imund, sordid și *miracolul*, care prilejuiește, deseori, producerea *efectului numinos*, despre care vorbea Rudolf Otto ³⁷. Cel de-al doilea model arhetipal, cel al *deplasării*, permite utilizarea unor vehicule privilegiate: *tramvaiul*, în *Primăvara. Dragi sperietori, autobuzul*, în *Misiune imposibilă, trenul*, în *Lecția de teatru* și în *Ieșirea sau dubița de transport* în *Toamna. Amintiri din copilărie*. De fiecare dată, vehiculul este puntea simbolică între cele două lumi, calea de acces a naratorului subiectiv către *miracolul* care-i redimensionează eul.

³⁶ HARUSPICIU, *haruspicii*, s.m. – (În Roma antică) Preot despre care se credea că poate prezice viitorul prin examinarea măruntaielor animalelor jertfite – Din lat. **haruspex**, - **picus**, fr. **haruspice**. (sursa: DEX '09)

³⁷ Rudolf Otto, *Sacral*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1996, p. 17.

O altă formă a antitezei în proza Anei Blandiana privește maniheismul Sacru – Profan, ca în *Lecția de teatru*. De fapt, această proză a Anei Blandiana este construită în jurul unui straniu ritual de factură dihotomică prin care sunt plasate într-o contrapondere tensionată printr-o scenografie rudimentară aspecte ale sacralității faste și nefaste, *îngerul* și *diavolul*, pereche maniheistă, ilustrativă simbolic pentru *imaginarul diurn* care se constituie în structură diegetică a textului.

Imaginarul schizomorf este principiu de structurare a textului *Primăvara. Dragi sperietori*, particularizat, la nivelul epicului, prin contrastul dintre cartierul anost citadin și biserica sufocată de clădirile anodine sau mormintele pe care apar capete stranii de copii. Am observat că acestea devin semne narative a ceea ce Blandiana însăși numește *intrarea în miracol*.

Alte constelații simbolice relevante pentru *Regimul diurn al imaginii* am identificat în *Iarna. Capela cu fluturi – constelația teriomorfă*, concretizată în *schema însuflețitului, a colcăielii insectoide*, reprezentată de invazia catapetesmei altarului unei biserici părăsite de către o mare de fluturi, în *mitemul zborului*, izomorf schemei anterior menționate, sau în proza *La țară*, în care am semnalat *constelația simbolică ascensională: pasăre – cuib – aripă – scară*.

Am identificat aceeași schemă antitetică și în povestirea *Ieșirea*, publicată de Blandiana într-un volum colectiv, intitulat *Cartea simțurilor*, text care narează drama unui condamnat politic în închisorile comuniste, care trăiește, nesperat, experiența libertății. Antinomia spațială și morală s-a topit, simbolic, în conștientizarea faptului că Statul tiranic și absurd nu permite exercițiul libertății. Am regăsit ceastă dură revelație și în romanul *Sertarul cu aplauze*, dusă până într-un punct extrem, în care nici ficțiunea romanescă însăși nu poate reprezenta o cale de evaziune din Realitatea distructivă. *Mitemul fugii*, împreună cu cel al *rătăcirii* printr-un labirint, este definitoriu pentru condiția individului prins într-o ecuație absurdă.

O altă expresie a *antitezei*, marcă a simbolismului diurn, am ilustrat în *stimpalizarea apei*, aspect avut în vedere în legătură cu proza *Reportaj*, din volumul *Proiecte de trecut*. Textul evidențiază, pe baza constantei metamorfice imaginea apei, ca agent purificator și perspectiva infernală, stihială a fluviului care mătură totul în calea sa. Trimiterea la imaginea Potopului biblic este evidentă, în acest caz.

Ultimul capitol al lucrării este *Ana Blandiana – simbolismul nocturn al imaginarului*. Imaginarul nocturn este un tărâm al sintezei și-al eufemizării. Am relevat o zonă a creației în care catamorfismul, constelațiile simbolice ale căderii se transformă într-un regim al coborârii și unde prevalează simbolurile închiderii și ale intimității.

Mai întâi, am văzut că *regimul poetic nocturn* se manifestă, prin transformarea *constelațiilor catamorfice* în *scheme ale coborârii, ale alunecării, ale retragerii*. În aceste structuri am recunoscut *arhetipul matern* (*Pietà*, vol. *A treia taină*), constelat prin simboluri precum *cupa* sau *leagănul*. Pe de altă parte, s-a putut observa conexiunea acestui arhetip al maternității cu cel al întoarcerii la

origine, la matca ancestrală a ființei (*Dintr-un sat* ³⁸). În această direcție am analizat izomorfismul acestei constelații și al unui mitem precum cel al *odihnei*, cu evidentă trimitere către structurile arhetipale ale *intimității*. Asemenea reverii ale *coborârii* și ale *intimității* au definit *redundanțe* la nivelul liricii Anei Blandiana.

În al doilea rând, am subliniat și izomorfismul constelației intimității, marcat prin seria simbolică: *ou – crisalidă – cochilie – nucă*, centru reprezentativ pentru reveriile claustrofile, cu derivatele acestora, *cuibul* sau *odaia*. Schema intimității a dezvăluit, la rândul ei, un evident *complex claustromorf*. Alteori, am văzut că acest complex este asociat cu cel al *înțoarcerii*, al retragerii, chiar, în propriile viscere (*Înlăuntru* ³⁹).

Ultima schemă arhetipală, pe care am evidențiat-o în filiația simbolică a *regimului nocturn* a fost cea legată de *engrama închiderii*, reprezentată prin *arhetipul casei*. Schema a relevat izomorfismul simbolic *ou – crisalidă – casă – mormânt*. Deseori, la Blandiana, prin eufemizare thanatică, reveria sepulcrală se transformă în cea a odihnei, a somnului, a retragerii celei de pe urmă, fără conotații terifiante.

Expresia ultimă a mecanismului eufemizării, tipic *regimului nocturn*, am recunoscut-o, la Blandiana, dincolo de eufemizarea erosului, în mecanismul *eufemizării thanatice*. Acesta apare încă din *Călcâiul vulnerabil*, în constelația sa simbolică incluzând *alunecarea* și *liniștirea eului*. Moartea devine chiar obiect al reveriei poetice în *Octombrie, Noiembrie, Decembrie*, și promisiune a împlinirii androginice.

La nivelul prozei, am relevat tendința *regimului nocturn* de a contura un *spațiu mintal*, o expresie a interiorității spațiale, cum am descoperit în *Proiecte de trecut* sau în *Sertarul cu aplauze*. În ambele este vorba despre o insulă. Diferența notabilă este că, în *Proiecte de trecut*, insula este Bărăganul însuși, care simbolizează umanizarea spațială și metamorfoza toposului ostil într-un cadru ordonator, socializant, în vreme ce *Plaiul* din romanul *Sertarul cu aplauze* este insula dintre ape care hrănește doar iluzia unei libertăți inexistente. În ambele situații, însă, am suprapus peste *mitemul insular* un construct mental, simbol al evaziunii.

Alte texte în proză valorifică arhetipul angelic, care am văzut că, prin *epifanie*, se integrează în același mecanism de simbolizare caracteristic *regimului nocturn al imaginii*. Am avut în vedere, în această privință, textele *Misiune imposibilă* și *Rochia de înger*.

Un alt topos ilustrativ pentru *regimul nocturn* de tip *claustromorf*, este *labirintul*. A apărut valorificat în *Toamna. Amintiri din copilărie* sau în *Sertarul cu aplauze*. În primul text, am analizat și conexiunea simbolică între labirint și simboluri ale intimității corelative unor miteme ca *grota*,

³⁸ Ana Blandiana, *Poezii*, Ed. Minerva, București, 1989, p. 20.

³⁹ Ana Blandiana, *Stea de pradă*, în *op.cit.*, p. 167.

caverna. Toate alcătuiesc un *izomorfism al inițierii*, fără să uităm de izomorfismul *grotă – locuință intimă*.

Am relevat faptul că, dincolo de criptarea estetică a realității, fie prin formula parabolei sau prin cea a palimpsestului narativ – dacă avem în vedere proza – și, în egală măsură, prin ambiguizarea limbajului, formularea eliptică, construcțiile metaforice insolite sau intelectualizarea expresiei, ideatica de tip gnomic și solipsist – în cazul poeziei, fundamentul mitic și arhetipal în creația Anei Blandiana este de domeniul evidenței.

Cu toate acestea, am avut grijă să depășim simpla inventariere și interpretare a miturilor din creația Anei Blandiana. Am urmărit aplicarea, în interpretarea textelor poetei și prozatoarei, a unei *grile mitocritice* de analiză, mergând pe cele două axe importante ale imaginarului blandian, cea *diurnă* și cea *nocturnă*. Am avut în vedere o perspectivă convergentă asupra scrierilor Anei Blandiana de diferite facturi, poetică sau epică, abordare care permite identificarea unor constante ale imaginarului.

BIBLIOGRAFIE

I. CORPUSUL OPEREI

Poezia

1. *Persoana întâia plural*, E.P.L., București, 1964
2. *Călcâiul vulnerabil*, E.P.L., București, 1966
3. *A treia taină*, Editura Tineretului, București, 1969
4. *50 de poeme*, Editura Cartea Românească, București, 1970
5. *Octombrie, Noiembrie, Decembrie*, Editura Tineretului, București, 1972
6. *Poeme*, Editura Albatros, București, 1978
7. *Somnul din somn*, Editura Cartea Românească, București, 1977
8. *Ochiul de greier*, Editura Albatros, București, 1981
9. *Stea de pradă*, Editura Cartea Românească, București, 1986
10. *Poezii*, Editura Minerva, București, 1989
11. *Arhitectura valurilor*, Editura Cartea Românească, București, 1990
12. *Soarele de apoi*, Editura Du Style, București, 2000
13. *Refluxul sensurilor*, Editura Humanitas, București, 2004
14. *Centrul singurătății*, Editura Prut Internațional, Chișinău, 2004
15. *Patria mea A4*, Editura Humanitas, București, 2010
16. *Orologiul fără ore*, Editura Humanitas, București, 2016

Eseistica

1. *Cea mai frumoasă dintre lumile posibile*, Editura Cartea Românească, București, 1978

2. *Autoportret cu palimpsest*, Editura Eminescu, București, 1986
3. *O silabisire a lumii*, Editura Humanitas, București, 2006
4. *Spaima de literatură*, Editura Humanitas, București, 2010
5. *Fals tratat de manipulare*, Editura Humanitas, București, 2013
6. *Istoria ca viitor*, Editura Humanitas, București, 2017

Proza

1. *Cea mai frumoasă dintre lumile posibile*, Editura Cartea Românească, București, 1978
2. *Proiecte de trecut*, Editura Cartea Românească, București, 1982
3. *Sertarul cu aplauze*, Editura Tinerama, București, 1992
4. *Imitație de coșmar*, Editura Du Style, București, 1995
5. *Povești de dragoste la prima vedere*, Editura Humanitas, București, 2008
6. *Cele patru anotimpuri*, Editura Jurnalul Național, București, 2011
7. *Cartea simțurilor*, Editura Humanitas, București, 2015
8. *Povestiri fantastice*, Editura Humanitas, București, 2016
9. *Fratele mai mic al lecturii (fragmente despre scris și citit) în Cărțile care ne-au făcut oameni*
– editor Dan C. Mihăilescu, Editura Humanitas, București, 2017

II. Bibliografie generală

II.1. În volume

1. Antofi, Simona, Milea, Doinița, *Strategii și convenții literare. Receptări critice*, Editura Europlus, Galați, 2005.
2. Antohi, Sorin, *Utopica. Studii asupra imaginarului social*, Ed. Științifică, București, 1991.
3. Aron, Raymond, *Democrație și totalitarism*, Ed. All Educațional, București, 2001.
4. Auerbach, Erich, *Mimesis. Reprezentarea realității în literatura occidentală*, Editura Polirom, Iași, 2000
5. Ballandier, G., *Scena puterii*, Ed. Aion, Oradea, 2000.

6. Balotă, Nicolae, *Literatura franceză de la Villon la zilele noastre*, Editura Ideea Europeană, București, 2008
7. Barthes, Roland, *Mitologii*, Editura Institutul European, Iași, 1997
8. Battaglia, Salvatore, *Mitografia personajului*, Editura Univers, București, 1976
9. Boia, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*, Editura Humanitas, București, 2000
10. Braga, Corin, *10 Studii de Arhetipologie*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1999
11. Braga, Corin, *De la arhetip la anarhetip*, Editura Polirom, Iași, 2006
12. Braga, Corin (coord.), *Morfologia lumilor posibile: Utopie, antiutopie, science-fiction, fantasy*, Editura Tracus Arte, București, 2015
13. Braga, Corin (coord.), *Concepte și metode în cercetarea imaginarului: dezbaterile Phantasma*, Editura Polirom, Iași, 2007
14. Bruckner, Pascal, *Tentația inocenței*, Editura Nemira, București, 1999
15. Caillois, Roger, *Omul și sacrul*, Editura Nemira, București, 1997
16. Chevalier, Jean, Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, Editura Artemis, București, 1994
17. Clébert, Jean-Paul, *Bestiar fabulos*, Ed. Artemis-Cavallioti, București, 1995
18. Crihană, Alina, *Romanul generației '60. Imaginar mitopolitic și ficțiune parabolică. De la mitocritică la mitanaliză*, Editura Europlus, Galați, 2011
19. Culianu, Ioan Petru, *Gnozele dualiste ale Occidentului*, Editura Nemira, București, 1995
20. Dubuisson, D., *Mitologii ale sec. XX*, Ed. Polirom, Iași, 2003
21. Durand, Gilbert, *Figuri mitice și chipuri ale operei – de la mitocritică la mitanaliză*, Editura Nemira, București, 1998
22. Durand, Gilbert, *Introducere în mitodologie*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2004
23. Durand, Gilbert, *L'imagination symbolique*, Quadrige/ Presses Universitaires de France, Paris, 1964
24. Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului*, Editura Univers, București, 1977
25. Eco, Umberto, *Șase plimbări în pădurea narativă*, Editura Pontica, Constanța, 1997
26. Foucault, Michel, *A supraveghea și a pedepsi. Nașterea închisorii*, Ed. Humanitas, București, 1997
27. Frye, Northrop, *Anatomia criticii*, Editura Univers, București, 1972
28. Fulcanelli, *Misterul Catedralelor*, Editura Nemira, București, 1997
29. Gennep, Arnold Van, *Riturile de trecere*, Editura Polirom, Iași, 1996
30. Gheran, Niculae, *Între individualismul de factură romantică și cel modern. Tema alienării, a „ultimului om” și construcția personajelor principale în utopiile negative, în Morfologia*

- lumilor posibile. Utopie, antiutopie, science-fiction, fantasy*, Corin Braga (coord.), Ed. Tracus Arte, București, 2015.
31. Girard, René, *Violența și sacrul*, Editura Nemira, București, 1995
 32. Girardet, Raoul, *Mituri și mitologii politice*, Ed. Institutul European, Iași, 1997
 33. Glodeanu, Gheorghe, *Orientări în proza fantastică românească*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2014
 34. Glucksmann, André, *Bucătăreasa și mâncătorul de oameni. Eseu despre raporturile dintre stat, marxism și lagărele de concentrare*, Ed. Humanitas, București, 1991
 35. Glucksmann, André, *Prostia*, Ed. Humanitas, București, 1992.
 36. Guénon, René, *Simboluri ale științei sacre*, Editura Humanitas, București, 1997
 37. Guénon, René, *Domnia cantității și semnele vremurilor*, Editura Humanitas, București, 2008
 38. Ilie, Oana – Antonia, *Patternuri de comunicare în universul distopic*, Ed. Libris, București, 2017.
 39. Ionescu, Mirela Mădălina, *Utopie versus distopie*, www.academia.edu
 40. Kernbach, Victor, *Mit, Mitogeneză, Mitosferă*, Editura Casa Școalelor, București, 1995
 41. Klingman, Gail, *Nunta mortului: ritual, poetică și cultură populară în Transilvania*, Editura Polirom, Iași, 1998.
 42. Lossky, Vladimir, *Introducere în teologia ortodoxă*, Editura Enciclopedică, București, 1993
 43. Mihăilescu, Dan C. (editor), *Cartea simțurilor*, Ed. Humanitas, București, 2015
 44. Milea, Doinița, *Fantasticul ca „real ficțional”*. Grile de lectură în Strategii și convenții literare. *Recuperări critice*, Antofi, Simona, Milea, Doinița (coord.), Editura Europlus, Galați, 2005
 45. Otto, Rudolf, *Sacrul*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996
 46. Pavel, Toma, *Gândirea romanului*, Editura Humanitas, București, 2008.
 47. Pleșu, Andrei, *Despre îngeri*, Ed. Humanitas, București, 2003
 48. Ricoeur, Paul, *Metafora vie*, Editura Univers, București, 1984
 49. Ruști, Doina, *Dicționar de teme și simboluri din literatura română*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002.
 50. Scruton, Roger, *Cultura modernă pe înțelesul oamenilor inteligenți*, Editura Humanitas, București, 2011.
 51. Starobinski, Jean, *Textul și interpretul*, Editura Univers, București, 1985
 52. Ștefan, Olga, *Spații distopice: memorie și ruină în Morfologia lumilor posibile: Utopie, antiutopie, science-fiction, fantasy*, Corin Braga (coord.), Editura Tracus Arte, București, 2015
 53. Wunenburger, Jean-Jacques, *Viața imaginilor*, Editura Cartimpex, Cluj-Napoca, 1998

54. Wunenburger, Jean-Jacques, *Imaginarile politicului*, Editura Paideia, București, 2005
55. Wunenburger, Jean-Jacques, *Utopia sau criza imaginarului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001
56. Weischedel, Wilhelm, *Pe scara din dos a filosofiei*, Ed. Humanitas, București, 1999

II.2. În periodice

1. Boldea, Iulian, *Ana Blandiana. Revelațiile poeziei*, în rev. „Limba Română”, Chișinău, nr. 7-8/ 2010
2. Boldea, Iulian, *O patrie în A4*, în rev. „Apostrof”, Cluj-Napoca, nr. 12/ 2017
3. *Caietele Echinox*, vol. I, *Postcolonialism și Postcomunism*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000
4. *Caietele Echinox*, vol. III, *Teoria și practica imaginii. 2. Imaginar social*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2002
5. *Caietele Echinox*, vol. V, *Geografii simbolice*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2003
6. Chirilă, Viorel, *Un lirism ancorat în drama existențială*, în rev. „Mișcarea literară”, Bistrița-Năsăud, nr. 1/ 2012
7. Chirilă, Viorel, *Ana Blandiana și neomodernismul*, în „Vatra”, Târgu Mureș, nr. 1-2/ 2015
8. Cristea, Dan, *Meditațiile lirice ale unei mari poete*, în rev. „Luceafărul”, București, nr. 8/ 2016
9. Cristea, Dan, *Fantasticul – Blandiana*, în rev. „Luceafărul”, București, nr. 2/ 2017
10. Cristea, Tudor, *Calea regală*, în rev. „Litere”, nr. 2/ 2011
11. Cristea, Tudor, *Între Orfeu și Euridice. Poezia Anei Blandiana*, în rev. „Litere”, nr. 3/ 2012
12. Diaconu, Mircea A., *Ana Blandiana, înainte și după dezmembrarea lui Orfeu*, în rev. „Limba Română”, Chișinău, nr. 9-10, 2011
13. Dimisianu, Gabriel, *Fantasticul poetic*, în rev. „România literară”, București, nr. 38/ 1978.
14. Dorian, Marguerite, *World Literature Today*, University of Oklahoma, 1980
15. Grigurcu, Gheorghe, *Aspirația Unului la Ana Blandiana*, în rev. „România literară”, București, nr. 43/ 2016.
16. Holban, Ioan, *Proza Anei Blandiana*, în rev. „Convorbiri literare”, Iași, nr. 8/ 2014

17. Ilie, Emanuela, *Ana Blandiana. „Trăim într-o rană... ”*, în rev. „Convorbiri literare”, Iași, dec. 2016
18. Ivănescu, Mircea, *O stare poetică intensă*, în rev. „Transilvania”, Sibiu, nr. 11/ 1977
19. Kițu, Daniel, *The Euphemism of the Eros in Ana Blandiana's Lyrics*, în „Meridian critic”, vol. 28, Editura Universității „Ștefan cel Mare”, Suceava, 2017
20. Manolescu, Nicolae, *Clepsidra*, în rev. „România literară”, București, nr. 41/ 2016
21. Micu, Dumitru, *Blandiana, poeta după '89*, în rev. „Nord Literar”, Baia Mare, nr. 2(93); 3(94)/ 2011
22. Micu, Dumitru, *Cea mai nouă Blandiana*, în „Caiete Critice”, Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, nr. 2/ 2011.
23. Mihăilescu, Dan, C., *Estetica neliniștii creatoare*, în rev. „Atheneu”, București, sept. 1987
24. Mureșan, Viorel, *O caligramă omagială*, în rev. „Mișcarea literară”, Bistrița-Năsăud, nr. 1/ 2012
25. Moarcăș, Georgeta, *Supraviețuiri, camuflări și persistențe în proza Anei Blandiana*, în Vatra, Târgu Mureș, nr. 1-2/ 2015
26. Patea, Viorica, *Fantastic, rememorare și subversiune: Cele patru anotimpuri*, în „Vatra”, Târgu-Mureș, 256-257/ 2015
27. Patea, Viorica, *Fantastic, rememorare și subversiune: Cele patru anotimpuri*, în rev. „Vatra”, Târgu-Mureș, nr. 256-257/ 2015.
28. Patriche, Monica, *Credința ca unica șansă, în viziunea poetei Ana Blandiana*, în rev. „Lumina”, nr. 14/ 2011.
29. Petraș, Irina, *Ana Blandiana sau despre libertatea de a trece hotarul*, în rev. „Apostrof”, București, nr. 4 (251)/ 2011.
30. Petraș, Irina, *Eroziuni secundare*, în rev. „Viața Românească”, București, nr. 9/ 2016.
31. Petraș, Irina, *Schițe pentru un portret (fragmente recuperate)*, în Vatra, Târgu-Mureș, nr. 526-527/ 2015
32. Popazu, Monica, *Oglinda totalitarismului în opera Anei Blandiana*, în „Vatra”, Târgu-Mureș, 2015
33. Popa, Dumitru Radu, *Realul, dar în formă semnificativă*, în rev. „România literară”, București, nr. 23/ 1983
34. Uricariu, Doina, *Viețile posibile ale cuvântului*, în rev. „România literară”, București, nr. 1/ 1985

III. Dicționare și istorii literare

1. Dicționarul General al Literaturii Române (A-B), Editura Univers Enciclopedic, București, 2004
2. Diaconu, Mircea A., *Biblioteca română de poezie postbelică*, Editura Universității „Ștefan cel Mare”, Suceava, 2016
3. Dim. Păcurariu coord., *Dicționarul de Literatură Română*, Editura Univers, București, 1979
4. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române, 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008
5. Marino, Adrian, *Dicționar de idei literare*, Editura Eminescu, București, 1973.
6. Micu, Dumitru, *Scurtă istorie a literaturii române*, vol. II, Editura Iriana, București, 1995
7. Piru, Al., *Istoria literaturii române de la început până azi*, Editura Univers, București, 1981
8. Popa, Marian, *Dicționar de literatură română contemporană*, ediția a II-a, Editura Albatros, București, 1977
9. Popa, Marian, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, vol. II, Editura Semne, București, 2009
10. Ștefănescu, Alex, *Istoria literaturii române contemporane – 1941-2000*, Editura Mașina de scris, București, 2005
11. Zăciu, M., Papahagi, M., Sasu, Aurel, *Dicționarul Esențial al scriitorilor români*, Editura Albatros, București, 2000
12. Zăciu, M., Papahagi, M., Sasu, Aurel, *Dicționarul scriitorilor români (A-Z)*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1995

IV. Bibliografie critică de specialitate

1. Alexandrescu, Sorin, *Privind înapoi modernitatea*, Editura Univers, București, 1998
2. Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității*, Editura Univers, București, 1995
3. Călinescu, Matei, *Conceptul modern de poezie: de la romantism la avangardă*, Editura Humanitas, București, 2017
4. Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Editura Humanitas, București, 1999
5. Cărtărescu, Mircea, *Eminescu, visul chimeric*, Editura Humanitas, București, 2011

6. Diaconu, Mircea A., *Atelierele poeziei*, Ed. Fundației Culturale „Idea Europeană”, București, 2005
7. Diaconu, Mircea A., *Fețele poeziei – Fragmente critice*, Ed. Junimea, Iași, 1999.
8. Moraru, Cornel, *Proza după al doilea război mondial*, în *Istoria Didactică a Literaturii Române*, Gheorghe Crăciun (coord.), Ed. Magister, Oradea, 1997
9. Friedrich, Hugo, *Structura liricii moderne*, Editura Univers, București, 1998
10. Ifrim, Nicoleta, *Identitate culturală și integritate europeană. Perspective critice asupra discursului identitar românesc în perioada postdecembristă*, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, București, 2013
11. Terian, Andrei, *Critica de export: teorii, contexte, ideologii*, Editura Muzeului Literaturii Române, București, 2013
12. Boldea, Iulian, *Ana Blandiana (monografie)*, Editura Aula, Brașov, 2000
13. Ciobanu, Nicolae, *Feminitate și obsesie existențială în Panoramic*, Editura Cartea Românească, București, 1972
14. Cistelecan, Alexandru, *Poezie și livresc*, Editura Cartea Românească, București, 1987
15. Dimisianu, Gabriel, *Ființa de cuvinte în Subiecte*, Editura Eminescu, București, 1987
16. Glodeanu, Gheorghe, *Orientări în proza fantastică românească*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2014
17. Grigurcu, Gheorghe, *Ana Blandiana în Poeți români de azi*, Editura Cartea Românească, București, 1979
18. Grigurcu, Gheorghe, *În spatele celebrității în Catalog liric*, Editura revistei Convorbiri literare, Iași, 2010
19. Iorgulescu, Mircea, *Scriitori tineri contemporani*, Editura Eminescu, București, 1978
20. Manolescu, Nicolae, *Ana Blandiana în Literatura română postbelică (Lista lui Manolescu)*, vol. I, Poezia, Editura Aula, Brașov, 2002
21. Martin, Aurel, *Poeți contemporani*, EPL, București, 1967
22. Micu, Dumitru, *Limbaje lirice contemporane*, Editura Minerva, București, 1988
23. Mihăilescu, Dan, C., *Literatura română în postceausism*, Editura Polirom, Iași, 2004
24. Moraru, Cornel, *Proza după al doilea război mondial*, în *Istoria Didactică a Literaturii Române*, Gheorghe Crăciun (coord.), Editura Magister, Oradea, 1997.
25. Negrici, Eugen, *Iluziile literaturii române*, Editura Cartea Românească, București, 2008
26. Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism*, Editura Fundației PRO, București, 2002
27. Negrici, Eugen, *Introducere în poezia contemporană*, Ed. Cartea Românească, București, 1985
28. Papahagi, Marian, *Cumpănă și semn*, Editura Cartea Românească, București, 1990

29. Petraș, Irina, *Literatura română contemporană – O panoramă*, Editura Ideea Europeană, București, 2008
30. Piru, Al., *Poezia română contemporană*, vol. II, Editura Eminescu, București, 1975
31. Poantă, Petru, *Modalități lirice contemporane*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1973
32. Poantă, Petru, *Radiografii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978
33. Raicu, Lucian, *Somnul din somn*, în *Printre contemporani*, Editura Cartea Românească, București, 1980
34. Raicu, Lucian, *Cunoaștere de sine*, în *Fragmente de nisip*, Editura Cartea Românească, București, 1984
35. Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, vol. IV, Editura Cartea Românească, București, 1989
36. Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, vol. III, Editura David Litera, Chișinău, 1998
37. Streinu, Florina Loredana, *Poezia Anei Blandiana: o analiză semantic-textuală*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2015
38. Ulici, Laurențiu, *Lacrima gânditoare (Ana Blandiana) în Confort Procust*, Editura Eminescu, București, 1983
39. Ulici, Laurențiu, *Literatura română contemporană*, Editura Eminescu, București, 1995
40. Zăciu, Mircea, *Lancea lui Ahile*, Editura Cartea Românească, București, 1980

V. Studii proprii

1. <https://revistacil.files.wordpress.com/2016/02/116-134.docx>
2. <https://dexonline.ro/definitie/Stymphalides>
3. [file:///D:/Kitu%20Daniel%20\(C\)/Desktop/DOCTORAT/2016-2017/2016/LDMD4_dec.2016/Lit%2004%2075.pdf](file:///D:/Kitu%20Daniel%20(C)/Desktop/DOCTORAT/2016-2017/2016/LDMD4_dec.2016/Lit%2004%2075.pdf)
4. <file:///C:/Users/Kitu%20Daniel/Desktop/Vatra%20veche%203,%202017%20Blandiana.pdf>
5. <file:///C:/Users/Kitu%20Daniel/Desktop/FAB%20SIMPOZION%202016.pdf>
6. <file:///C:/Users/Kitu%20Daniel/Desktop/volum%20simpozion%202017.pdf>
7. http://www.meridiancritic.usv.ro/uploads/mc_1_2017/III.%20Text/16.%20Daniel%20Kitu.pdf
8. <https://www.gup.ugal.ro/ugaljournals/index.php/cil/article/download/2299/1960>

9. <http://digital-library.ulbsibiu.ro/xmlui/bitstream/handle/123456789/1988/Vatra%20veche%20-%207%20-%202018.pdf?sequence=9&isAllowed=y>

VI. Sitografie

1. www.academia.edu
2. <https://www.convorbiri-literare.ro/>
3. www.b-critic.ro
4. <http://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=595>
5. www.literaturadeazi.ro
6. <https://luceafarul.net/>
7. <https://www.revista-apostrof.ro/>
8. <https://www.revistaneuma.ro/>
9. <https://revistavatra.org/>
10. <https://romanaliterara.com/>
11. www.semndincarte.ro
12. https://ro.orthodoxwiki.org/Pagina_principal%C4%83